

Wall Street: Denar nikoli ne spi

Andraž Jerič

Ko je Oliver Stone pred dobrimi dvajsetimi leti posnel prvi *Wall Street* (1987), je hkrati ustvaril dvoje: po eni strani je želel povedati, da je turbokapitalizem 80. let, ki se je pravzaprav šele takrat končno zavedel svoje prave moči, bolna in neneravna ideologija, po drugi strani pa je prav z likom Gordona Gekka (Michael Douglas), poosebitvijo sistema samega, ustvaril kompleksno nasprotje takšni posplošeni definiciji. Razlog za takšno diskrepanco med idejo in njenim nosilcem je prav v njeni črno-belosti; kapitalizem res ni tako dober, kot ga vidi Gekko, a tudi on sam ni tako slab, kot bi rad na prvi pogled pokazal Stone.

Tedanja situacija je bila seveda drugačna, čeprav je okostje sistema isto. Še več; če je bil Gekko takrat mutacija, anomalija, nekakšen *übermensch*, je zdaj le še eden izmed mnogih, enak med enakimi. Seveda se sistem ni spremenil – institucionaliziral se je! Ali kot pravi Gekko: »*Pohlep ni več samo dober, zdaj je legaliziran.*« V prvem delu smo tako priča še prelomnemu zgodovinskemu trenutku, ki pa do drugega že zvodeni v zgodovino samo. Kapitalisti so takrat prvič uvideli zmoto, ki so jo kategorično ponavljali vse od padca fevdalizma: kapital ni ustvarjen, ni prislužen ali izgubljen, je preprosto prenešen iz ene perspektive v drugo. »*Kot čarovnija,*« pravi Gekko, ko pravzaprav citira Baudrillarda – vrednost slike na njegovi steni ni nič drugega kot iluzija, ki počasi postaja resnična. Bolj kot je resnična, bolj si je ljudje želijo. In bolj kot si je ljudje želijo, večja je spet iluzija. Prav ta razkorak, ki tu nastane med Baudrillardovo in Marxovo idejo simbolne vrednosti, je razkorak med preteklostjo in novim reaganovskim kapitalizmom. Tudi ta je le še igra senc, ki z realnostjo pravzaprav nima nobene veze več.

Prvi *Wall Street* je bil tako otrok časa, materializirani *zeitgeist*, ki pa je pravzaprav prav s svojo pojavo – ironično? – navdihnil generacije mladih *brokerjev*, ki so vsi želeli postati novi Gordon. Ta je torej kot nekakšno opravičilo na dveh nogah pravzaprav ustvaril resničnost, katero je sam že hkrati tudi kritiziral, in s tem (kot vsak *pravi* moderni protagonist) uspešno brisal meje med resničnostjo in umetnostjo. In kdaj bi bil boljši trenutek, da *Wall Street* znova premeri sodobnost, če ne *zdaj*, v času baje največje finančne krize v skoraj sto letih? Te krize niso ponesreči poimenovali tudi »kriza vrednot« – ampak o kakšnih vrednotah je tu govora? Stone je v prvem filmu nakazal, da prostora zanje ni, edino pravilo je pravilo prostega trga, na katerem si vreden le toliko, kolikor si močan. Zato se ob ogledu drugega dela (brez številke, a podnaslovljenega z *Denar nikoli ne spi*) spraujemo, odkod ta prestrašeni korak nazaj? Gekko se iz zavora vrne kot skrušeni Don Kihot in kot siva eminenca prepušča sceno evolviranim naslednikom, ki so stopili na njegovo mesto (med njimi v prvi

vrsti odlični Josh Brolin), in idealističnim japijem nove generacije v podobi njegovega zeta (Shia LaBeouf). Gekkova filozofija se je tako v nekaj letih iz osebne prelevila v državno, če ne celo svetovno. Zdaj stoji na suhem, po državi predava mladim generacijam ekonomistov prihodnosti, medtem ko pusti velikim ribam, da se pobijejo med sabo. Zdi se, da je Stone brez kakršnekoli zgodovinske distance ubral nekakšno apologetsko pot, podobno kot je to storil z bivšim predsednikom Bushem v svojem prejšnjem filmu *W.* (2008) – tako kot je on le lutka korporacij, torej gospodarskih in vojaških interesov, postane Gekko v drugem filmu le še nevidna figura na igrišču kapitala, ki nekako resignirano, skoraj z obžalovanjem opazuje sesedanje sistema, ki ga je pomagal graditi tudi sam. Seveda ne dopusti, da ga ta kar tako izpljune, a vidi se, da je nostalgik – pogreša svet, kakršen je bil pred dvema desetletjema. In nekako se ne znebimo občutka, da ga pogreša tudi Stone, češ, mogoče je bil takrat kapitalizem res ogaben koncept, ampak pogledajte, kakšen je šele zdaj! Tem »novim« kapitalistom ne prizanaša v ničemer, kakor je Gekku prizanašal v prvem delu, ampak jim kot ogledalo postavlja prav njega, njihovega vzornika, učitelja, *filozofa*. Morda največja napaka, ki si jo je Stone dovolil, je prav ta, da je rešitev za »krizo vrednot« namesto v temeljitem preizpraševanju našel v preprostem vračanju k starim vrednotam. Če so »mladi« kapitalisti pokvarjeni, ker so sledili staremu zgledu Gordona Gekka, je ta zdaj povsem

drug človek, spremenila sta ga zapor in osamljenost. A ravno ta za lase privlečena katarza, ki se zdi dandanes (in se je zdela že leta 1987) tako nepotrebna, meče pesek v oči preprostem sporočilu prvega *Wall Streeta* – da kapitalizem pač ni zgolj in samo Gordon Gekko. Čakamo torej na *Wall Street 3*?